

בית הלוי פרשת תרומה

בית הלוי שמות פרק כה

(א) דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי. הנה באה פרשה זו אחרי פרשת משפטים דבתחילה **קודם שיעשה האדם צדקה בממונו צריך לראות שלא יהיה בממונו חשש גזל דאל"כ אין הצדקה מועלת לו** כלל וכמו דלולב הגזול פסול משום מצוה הבאה בעבירה, וזהו שאמר הפסוק (ישעי' נ"ט) והוסג אחר משפט וצדקה מרחוק תעמוד, דאחר שהוסג המשפט ע"כ גם הצדקה שעושין עומדת מרחוק ואינו מועיל להם כלל. וזהו שאה"כ (שם נו) שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבא. וע"כ אמר להם תחילה משפטים ואח"כ ציום על נדבת המשכן:

איתא במדרש (ילקוט תרומה רמז שס"ד) תורה שלי ומשפט שלי נטלתם אותם קחו אותי עמהם. והכוונה דעל הני שני דברים א"א לעמוד על אמיתותן רק בעזר ה' ומש"ה אמרו (תדא"ר פי"ח מובא בילקוט איכה רמז תתרל"ד) כל היושב ושונה הקדוש ברוך הוא שונה כנגדו דבלא"ה אי אפשר לאדם לעמוד על סוד הדברים רק הקדוש ברוך הוא כביכול יושב ומלמדו וכמשא"כ (עיין ישעיה נא) ואתן דברי בפיך וכמשא"כ (משלי ב) כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה. וכן המשפט אי אפשר לעמוד על עומקו וגם משום חשש דין מרומה רק בעזר ה' וכמו שהתפלל שלמה המלך ע"ה (מלכים א ג) ונתת לעבדך לב שומע לשפוט את עמך להבין בין טוב לרע כי מי יוכל לשפוט את עמך הכבד הזה. וע"כ אה"כ (תהלים פב) א' נצב בעדת אל. וזהו שאמרו במדרש התורה שלי והמשפט שלי כי רק אני יודע אותם ואתם נטלתם אותם קחו אותי עמהם כדי שאלמד אתכם לעמוד על עומקם:

והנה בזוה"ק (ח"ב קצ"ה ע"א) מפרש דהא דאה"כ מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי קאי על ערב רב דגם מהם יוכלו ליקח, להבין המשך הכתוב דבמס' ב"ב (דף י') מסקנת הגמרא דמי שאינו מאמין בה' ושכר ועונש החסד שעושה לפעמים חטאת הוא לו שאינו עושה אלא להתגדל ולא לשם מצוה כי אינו מאמין בשכר ועונש, ובישראל המאמין גם אם אין מכוין בהנתינה לשמה רק כוונתו כדי שבזכות הנתינה יגיע לו טובה היא מצוה גמורה וקרי ליה הגמרא צדיק גמור, אבל בהאינו מאמין צריך שיצורף להנתינה גם כוונה טובה, ואם יש לו בהנתינה פני' לגרמי' עוד נחשב לו לחטאת. וזהו שאה"כ דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה. דבישראל המאמינים לא הטיל שום תנאי רק יקבלו מכולם מכל מי שיתן. ואמר עוד מאת כל איש דהיינו ערב רב אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי, הטיל בהם תנאי דרק כשמכוין בו לשם שמים אז תקחו אבל אם מכוין בו לגרמיה לא תקחו כי לא לצדקה תחשב:

ולהבין החילוק מדוע בהמאמינים מהני גם אם מכוין לטובתו משא"כ בהבלתי מאמינים עיין ברש"י שכתב הטעם משום דבאינו מאמין אם לא נעשה לו אח"כ רצונו הוא מתחרט משא"כ בישראל המאמין בה' והשגחה. גם עוד י"ל דישראל המאמין בה' כשנותן בשביל שיחיו בניו הרי גם זה הוא רצון ה' שיחיו מאמיניו ויהיה להם כל טוב ונמצא דכוונתו הוא ג"כ מצוה. מכאן עד סתמא מופיע בהוצאת רבינו בסוף פרשת כי תשא. ואף על גב דא"כ הרי צריך עכ"פ שיהיה זה בכוונה לשם מצוה, רק דהא קיי"ל מצות א"צ כוונה ורק במכוין להדיא לשם דבר אחר גרע וכמו בנקט כסא דשכרא וסבור שהוא חמרא. וע"כ כשנותן צדקה ומכוין שיחיו בניי אינו כמכוין לשם דבר אחר כיון דגם זה מצוה ומה דבזה אינו מכוין לשם מצוה הרי זה הוא סתמא:

וזהו מה דאיתא במס' אבות (פרק ד משנה ד) ששכר מצוה מצוה מצוה דהשכר שהמאמינים מקבלים עבור המצוה הוא ג"כ מצוה שכן הוא רצונו יתברך להטיב למאמיניו נמצא הרי כוונתו ג"כ למצוה ויקבל שכר עבור השכר וכן לעולם בלא גבול, משא"כ בהבלתי מאמין כשנותן עבור שייטיב לו הרי אין כוונתו למצוה כלל, וזהו שאה"כ (דברים ו) ויצונו ה' לעשות את החוקים האלה לחיותנו כהיום הזה דעיקר רצון ה' בהמצוה כדי שייטיב לנו ולחיותנו ומש"ה גם זה הוא מצוה:

ובזה מובן מה שאה"כ (מלאכי ב) זריתי פרש חגיכם ואיתא בזוה"ק (יתרו פח ב) ולא פרש שבתכם דבאכילה של שבת גם אם האדם מכוין בו לתענוג ג"כ למצוה יחשב דבשבת כתיב (ישעי' נח) וקראת לשבת עונג דמצוה להתענג בשבת וא"כ כוונתו הוא למצוה משא"כ ביום טוב לא כתיב בו בשום מקום עונג וכתיב בו רק כבוד ושמחה ומש"ה אם מכוין לתענוג הא אין כוונתו למצוה וע"כ צריך ליזהר באכילתו לכיון בו לשם מצוה שמתענג בו בשביל כבוד יום טוב:

ודקדק הכתוב ואמר ויקחו לי תרומה ולא אמר ויתנו לי תרומה, דעיקר מה שיש לו להאדם בממונו הוא מה שנותן לצדקה, דגם מי שיש לו ממון הרבה אין הממון שלו רק הממון מונח אצלו והוא דומה ממש לחתיכה גדולה הרבה של צוקר המונח בארגז סגור וזבוב אחד ג"כ בתיבה הולך עליו וגם אוכל ממנה כמו שירצה היוכל הזבוב להתפאר שהוא עשיר ויש לו הרבה אחרי כי גם הוא סגור וגם דאין בכחו לטלו כולו לעצמו, כן העשירות לגבי האדם דהוא רק מונח אצלו ולא שהם שלו ורק הסך שנותן לצדקה הוא שלו ממש. וזהו דאיתא במס' ב"ב (דף י"א) גבי מונבז המלך שבזבז אוצרותיו לצדקה ואמר אבותי גנזו לאחרים ואני גנזתי לעצמי, וזהו ג"כ מה שאחז"ל בעירובין (דף נ"ד) אם יש לך היטיב לך דמה שנותן לצדקה הוא מטיב לו, ונמצא דהנתינה לצדקה הוא לקיחה לעצמו דרק זה הוא שלו: